

Future Forests

Working Report

Tvister om skogens sociala värden

Om mediernas roll i fyra skogliga konflikter

Ulrika Westling
Statsvetenskapliga institutionen
Umeå universitet
2013

Tvister om skogens sociala värden

Acknowledgement: The research was funded through Future Forests, a multi-disciplinary research program supported by Mistra (the Foundation for Strategic Environmental Research), the Swedish Forestry Industry, the Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå University, and the Forestry Research Institute of Sweden.

Arbetet bakom denna rapport är finansierat genom Future Forests. Forskningsprogrammet stöds av Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning), svenskt skogsbruk, SLU (Sveriges lantbruksuniversitet), UmU (Umeå Universitet) och Skogforsk.

Note: As this is a working report it should not be cited unless contact has been taken with the authors who are fully responsible for the content of the publication.

Notera att: Detta är en arbetsrapport som inte bör citeras utan att kontakt tagits med författaren. Författaren ansvarar själv för innehållet i rapporten.

Contact: Camilla Sandström: camilla.sandstrom@pol.umu.se
En PDF på rapporten kan hämtas på Future Forests webbsida

*Future Forests analyzes conflicting demands on forests systems
to enable sustainable strategies under uncertainty and risk*

Sammanfattning

Den här studien jämför fyra fall av skogliga konflikter där produktionsskogsbruk skapar motsättningar för skogliga sociala värden och tvärtom. De fyra fallen; Valvträsk, Storön, Söderköping och Harbo valdes ut från en artikelsamling av skogskonflikter i 23 svenska dagstidningar från 1990-2011 (Westling, 2012). Materialet som analyserats består av 92 nyhetsartiklar i ett urval av dagstidningar samt intervjuer med huvudaktörerna som omnämns i tidningarna.

De fyra konflikterna utspelade sig vid olika tidpunkter mellan 2000 - 2011. Även om fallen involverade olika skogsbruksaktörer och markägare och protesterna tog olika uttryck har de en gemensam bakgrund. Berättelserna från de som var inblandade i konflikterna börjar i stort på samma sätt. Någon upptäcker att något är på gång i skogen där man bor, eller ofta vistas: man ser stämplingsmärken, en ny skogsväg eller skogsmaskiner som redan påbörjat avverkning. Upptäckten väcker en känsla av oro och ilska, som kommuniceras till de aktörer som man identifierat som ansvariga. Därifrån utvecklas konflikterna olika och får olika utfall. Två av fallen var relativt långvariga och lyftes upp på riksnivå. En av dem hamnade till och med på regeringens bord, medan två av fallen förblev lokala frågor.

Nedan följer de viktigaste resultaten från analysen av texter och intervjuer:

- **Konfliktbevakning på nära håll.** Konflikterna skildras till stor del genom rapportering från händelsens centrum. Argument för de olika sidornas ståndpunkter har stor plats, men ofta stannar diskussionen kring dessa frågor i det enskilda sammanhanget. Frågor om konsekvenser och ansvar diskuteras främst för de enskilda aktörer som deltar.
- **Den hemliga dialogen.** Samråd och dialogmöten mellan aktörerna beskrivs ha en viktig roll i samtliga fall. Denna (interna) del av konflikthanteringen har dock liten plats i texterna, och vad som hände i förhandlingsförsöken och mötena kring kraven om social hänsyn beskrivs ganska kortfattat.
- **Olika intressanta markägare.** I grunden är konflikttinnehållet detsamma för samtliga fall, men storyn skiljer sig mellan konflikterna. Den kritiska vinklingen har en annan ton i fallen där det statliga bolaget är markägare, och de händelserna ges större medial spridning och utrymme.
- **Olika förståelse för sociala värden.** Det går att se en viss förändring i hur begreppet sociala värden används och diskuteras i tidningarna med tiden. Som argument tycks begreppet också ha större tyngd i de tätortsnära skogarna.
- **Starkare ekonomisk press i vissa skogar?** Ekonomin i skogsbruket framstår som ett tungt argument i avvägningarna mellan att avverka och spara skog för rekreation. Men skogsekonomis betydelse diskuteras olika i artiklarna beroende på vem som är ägare och var i landet skogen ligger.

Innehåll

Sammanfattning	1
1. Inledning	3
2. Mediernas roll i teori och praktik	4
3. Metod och material.....	5
4. Bakgrund	7
Valvträsk	7
Storön	7
Söderköping	8
Harbo.....	8
5. Resultat.....	9
Vad handlade konflikterna om?	9
Aktörernas roller i medierna – den onde, den gode, den fule.....	12
Hur uppfattade aktörerna mediernas roll?	15
Hur förklaras slutet på striden?	18
6. Att avverka eller inte avverka?.....	19
Närstudier eller helhetsgrepp?.....	19
Synen på sociala värden	20
Ägarskapet - starkare ekonomisk press på ett bolag?.....	21
Skillnader i aktörsframställningar	22
Litteratur:.....	23
Appendix	24

1. Inledning

På samma sätt som det produktionsinriktade skogsintresset förändras och utvecklas, förändras också människors sociala intresse av skogen. Undersökningar visar att sättet vi närmar oss naturen har ändrat karaktär -där avkoppling och rekreationsströvande i naturen i hög grad ersatt äldre tiders nyttoinriktade rekreation som bär- och svampplockning (Rydberg, 2001). Det organiserade friluftslivet har också ökat kraftigt under 2000-talet (Naturvårdsverket, 2011).

Motsättningar mellan skogliga rekreationsintressen och ekonomiska skogsintressen är ingen ny företeelse, varken ute i skogarna eller på nyhetssidorna. I en sammanställning av skogliga konflikter som omskrevs i 23 svenska dagstidningar mellan 1990 och 2011 är den inte lika vanligt förekommande som konflikten mellan naturskydd och skogsbruk. Men situationer där skogens sociala betydelse hotas ser ut att öka om man ser till vilka konfliktämnen som omskrivs mer på senare tid. De mediala konflikterna kring sociala värden utspelar sig främst i tätortsnära skogar: i populära rekreationsområden, skogar med motionsspår eller nära bostadsområden, där barn bygger kojor, där man går ut med hunden. Motintressena som presenteras är både produktionsskogsbruk och expanderande eller förtätning av samhällen, där ny bebyggelse tar äldre skogsmark i anspråk. Från glesbygdsskogarna, utanför tätorterna, skildras färre avverkningsprotesterna som enbart strider för skogens rekreationsvärden (Westling, 2012). I gengäld återfinns bland dessa några som gett stort eko i medierna, bl. a. Valvträskkonflikten, som är en av de fyra mediebeskrivna skogskonflikter som ingår i denna studie.

Vad innebär det då att konflikter blir mediala? Utifrån att skogen har flera viktiga betydelser både som enskild och gemensam resurs är det viktigt att människor har möjlighet att få insyn och ta del av beslut och skeenden som rör skogarna. Här har medierna en viktig roll i att förse medborgare med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i samhällsfrågor. Genom de mediala framställningar som görs av aktörerna och de frågor som konflikten rör har medierna också en viss makt att påverka bilden av hur en konflikt uppfattas och en förmåga att skapa opinion kring frågorna (Strömbäck, 2004).

Syftet med den här studien är att undersöka mediernas roll i fyra skogliga konflikter som handlar om sociala värden. Vilken förståelse av konflikternas orsak och konsekvenser ges i tidningarna när dessa blir nyheter? I studien beskrivs argument och utspel från konflikternas aktörer, både som de presenteras i tidningarna och som de beskrivs under intervjuer med aktörerna. Syftet med detta är inte att utreda fel eller rätt i agerandet hos vare sig skogsbruksaktörerna eller protestaktörerna, utan ett försök att jämföra aktörernas berättelser mot de berättelser som framträder i tidningarna.

I analysen av tidningsartiklar och intervjuer besvaras följande frågeställningar:

- * Vilken roll spelade medierna i de valda fallen?
- * Hur framställdes frågan/konflikten? Ansvaret, orsaker
- * Vilket var utfallet?
- * Hur uppfattade aktörerna mediernas roll i de utvalda fallen?

2. Mediernas roll i teori och praktik

Massmedierna har en viktig roll som förmedlare av information om miljöproblem och som en arena där diskussionen om dessa förs (*Väliveronen, 1998*). Hur miljöfrågor hanteras i medierna har studerats kritiskt i flera studier, varav några sammanställts av medie-och kommunikationsforskaren Gunilla Jarlbro (*2001*). Miljöfrågor - under vilka skogliga resurser bör kunna placeras - beskrivs i stort följa den gängse nyhetsvärderingsformeln. Händelser som utspelar sig geografiskt, kulturellt och tidmässigt nära den tänkte läsaren har en större chans att bli en säljande nyhet (Hadenius m.fl., 2008). Identifikation och sensation är ytterligare två dimensioner som inverkar på nyhetsvärdering: Händelser som kan beskrivas som något nytt, socialt betydelsefullt och avvikande ges högre nyhetsvärde. Likaså händelser som omfattar kända aktörer, eller där händelsen har en stark personifierad koppling. Miljöfrågorna får också högre prioritet om de har en politisk koppling. Miljöfrågor, även när de handlar om risker och hot, skapar emellertid sällan nyheter i sig, utom när något hänt, som går att presentera som en nyhet (*Jarlbro, 2001, s17*).

Att samma mönster gäller för skogskonflikter bekräftas i en analys av nyhetsartiklar om skogskonflikter i 23 svenska dagstidningar från 1990-2011 (*Westling, 2012*). Analysen visar till exempel att rapporteringen av många konflikter stannar vid den lokala tidningen, och präglas därmed av det som inom nyhetsvärderingen kallas kulturell närhet. För att skogliga konflikter ska fångas upp som nyheter i flera tidningar och nå de rikstäckande dagstidningarna verkar något mer krävas av innehållet i konflikten. Den mediala uppmärksamheten verkar delvis bero på konfliktens form: långdragna motsättningar, konflikter som kräver rättslig prövning för att lösas och konflikter som tar dramatiska uttryck blir större nyheter. Konflikter där aktören är ett (statligt) skogsbolag eller en miljöorganisation omskrivs också av flera tidningar (*Westling, 2012*). Det existerar således ett mönster för hur skogskonflikter framställs i medierna. Det saknas dock forskning om mediernas roll i dessa konflikter. För att belysa detta gräver vi vidare i ett antal fall och studerar hur skogskonflikterna framställs och hur detta uppfattas av de inblandade aktörerna.

Uppfattningen att fakta och värderingar är olika saker som går att skilja åt är en central tanke i den journalistiska objektiviteten (*Strömbäck, 2004*). Denna tanke är ett viktigt ideal både ur ett demokratiskt perspektiv och för medierna som jobbar med att granska olika skeenden i samhället. I den svenska pressutredningen från 1994 uttrycks vikten av att medierna förser medborgare med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i samhällsfrågor och att flera åsikter och röster kommer till tals (*SOU 1995:37*). I de svenska etiska reglerna för press, radio och tv betonas att både mediernas samhällsroll och förtroende är beroende av att nyhetsförmedlingen är korrekt och allsidig (*Spelregler för press, radio, tv*).

Det finns dock flera invändningar mot objektivitet som begrepp, både som idé och ideal. En invändning är att varje försök att uppnå objektivitet riskerar att främst gynna de uppfattningar av samhället som är mest etablerade, på bekostnad av resurssvaga grupper eller alternativa uppfattningar (*Strömbäck, 2004, s78*). En annan invändning är att en rent objektiv skildring är omöjlig. Varje försök att skildra ett skeende (i text, ljud eller bild) har en sorts fiktiv kvalitet, eftersom det i sig utgör en tolkning av någon eller någras uppfattning om ett problem eller skeende (*Geertz, 1973*). Detta tankesätt går igen i den, från psykologin lånade, medieteorin som kallas framing, eller gestaltning. I beskrivandet av en händelse eller ett fenomen måste vissa aspekter, medvetet eller omedvetet, väljas bort medan andra framhålls. Vilka ordval, aspekter och fakta som får plats i en berättelse ger en viss inramning av händelsen. Beroende på valet av inramning av en separat händelse ges således olika ledande riktningar för hur händelsen kan tolkas.

I och med att en naturresursfråga beskrivs i termer av ”konflikt” kan man säga att den redan har placerats inom en ram där en typisk för-eller-emot-ställning erhålls. Även om konflikten består av flera politiska eller ekonomiska motsättningar, kan detta förenkla diskussionen till att handla om

att välja sida. Om samma problem istället struktureras inom ramen för ”kontroll” ges uttryck för ett administrativt eller vetenskapligt problem snarare än ett samhällsproblem (*Väliveronen, 1998*). I amerikanska (tv)mediestudier har nyhetsmottagares uppfattning av orsak-lösningsansvar undersökts utifrån två mediala sätt att inrama samhällsproblem: *episodisk gestaltning*, där problemen är händelseorienterade och ofta personifierade, samt *tematisk gestaltning*, som tar ett mer generellt grepp om problemen som en samhällsfråga. Slutsatserna pekar på att en episodisk gestaltning generellt sett leder till att människor lägger ansvaret mer på individnivå än på samhällsnivå, men denna tendens varierar också beroende på det skildrade ämnets karaktär och aktörer (*Strömbäck, 2000, s216-223*). Nyhetsmottagarens egen bakgrund och kunskap är också en mycket viktig faktor för hur man tolkar information, men resultaten från denna och liknande studier antyder att mediernas gestaltningssätt har en viss makt att påverka hur mottagare uppfattar orsaks- och ansvarsfrågor kring det problem som gestaltas (*Strömbäck, 2004 s 41-47*).

För att framing/gestaltning på ett relevant sätt ska kunna användas som ett analysverktyg av journalistiska berättelser krävs avgränsningar av vilka ”ramar” man avser. Om all information betyder allt blir inramning ett oanvändbart begrepp. För att ett journalistiskt innehåll ska räknas som gestaltning måste vissa koncept och karaktäristik kunna identifieras som vanligt förekommande. Entman (*1993*) beskriver fyra centrala delar i hur medierna framställer en konflikt: *problemet, dess orsak, ansvarsfrågan och en lösning*. För att besvara vårt övergripande syfte och frågeställningar undersöks dessa fyra centrala delar i ett antal uppmärksammade fall av skogskonflikter.

3. Metod och material

Den här studien undersöker hur fyra konflikter kring skogsbruk och sociala värden omskrivs i ett urval av lokala, regionala- och rikstäckande dagstidningar. De fyra fallen; Valvträsk, Storön, Söderköping och Harbo valdes ut från en artikelsamling av skogskonflikter i 23 svenska dagstidningar från 1990-2011 (*Westling, 2012*). Gemensamt för de utvalda artiklarna är att de nämner orden sociala värden. Fallen har studerats genom en kombination av semistrukturerade intervjuer och en kvalitativ textstudie av nyhetstexter. Analysen fokuserar både på hur tidningarna framställer konflikterna och hur aktörerna uppfattade mediernas roll. Detta inkluderar *framing*: ett försök att jämföra det sätt som aktörer inom konfliktens olika sidor beskriver händelsernas orsak och utveckling och det sätt på vilket dagstidningarna återger detta i rapporteringen av konflikterna.

De 14 utvalda intervjurespondenterna är huvudaktörer som omnämns i tidningsartiklar om respektive fall. Eftersom antalet aktörer varierade mellan de fyra fallen gjordes olika många intervjuer för var fall (se appendix). Fem av intervjuerna skedde i hemmet eller på arbetsplatsen hos aktören medan övriga genomfördes per telefon. Inför intervjuerna tillfrågades aktörerna om de ville se tidningsmaterial från den aktuella konflikten. Några beskriver att de hade konflikten i färskt minne, medan några fick ett antal artiklar skickade till sig. Frågorna som ställdes under intervjuerna utgick från en frågemanual (se appendix), men under intervjuerna tillkom också fler kommentarer från respondenterna, varav vissa medtagits i analysen, exempelvis diskussionen om hur man ser på sociala värden.

Artikelsökningen om respektive fall gjordes inledningsvis via Mediarkivet, ett digitalt arkiv som innehåller artiklar från de flesta stora riks- och landsortstidningar (www.retriever-info.com/se). Eftersom alla tidningar inte finns representerade där lika långt tillbaka i tiden krävdes kompletterande sökning i ett mikrofilmsarkiv (Umeå Universitetsbibliotek) för tre av fallen (Storön, Valvträsk, Harbo). Detta för att få bättre täckning av lokala tidningar. Av tidsmässiga skäl kunde inte samtliga dagstidningar genomsökas på det viset och för analysen innebär detta en svaghet, främst i artikelmaterial om Valvträsk, som är det äldsta fallet i materialet. Vissa

landsortstidningar som bevakade Valvträsk kan helt enkelt ha missats i sökningen via Mediearkivet.

De fyra konflikterna utspelade sig vid olika tidpunkter mellan 2000 - 2011. Innan sökningen inleddes var tanken att avgränsa materialet tidsmässigt från den punkt då konflikten inleddes (protesterna mot en avverkning börjar) fram till att den löstes eller fick ett slut (t ex att avverkning avstys eller genomförs). För två av fallen (Storön och Valvträsk) framkom dock, under intervjuerna med aktörerna, att konfliktbevakningen började tidigare i de lokala tidningarna jämfört med övriga tidningar. För att kunna jämföra rapporteringen mellan lokal press och övrig press utgick mikrofilmsökningen först ifrån de datum som i Mediearkivet gav flest träffar om respektive fall. För dessa perioder gjordes således en noggrann genomgång av några lokala tidningar i mikrofilmarkivet. Därutöver gjordes även en snabb överblick av samma lokala tidningar från den tidpunkt som av protestsidans aktörer beskrivs som inledningskedet av konflikten och framåt. Konfliktfasens tidiga period är för dessa två fall således inte genomlett med samma noggrannhet som den senare.

Efter sökningen delades materialet upp i nyhetsartiklar (journalistiska texter) och debattartiklar/insändare. Den senare typen ingår inte i textanalysen, men används i diskussionen om resultaten. I den här rapporten berörs inte sociala medier. För framtida undersökningar kunde det vara ett relevant tillägg för att fånga upp också den typ av diskussioner och debatt som förs där.

Tabell 1. Antal nyhetsartiklar, sökväg och tidsavgränsning

<i>Fall</i>	<i>Mediaarkivet (all press)</i>	<i>Mikrofilm (urval lokala tidningar)</i>
<i>Valvträsk</i>	Sökord: Valvträsk* or Sörfliget* Period: Jan 2000 -april 2004 Antal artiklar: 16	Period: Jan- feb 2004 Antal artiklar: 37 (NK, NSD) Överblickssökning 2002-2003: 5 artiklar (NSD)
<i>Storön</i>	Sökord: Storön* (SCA or Sveaskog or allmänning*) Period: 2006-2009 Antal artiklar: 5	Period: feb 2008-jan 2009 Antal artiklar: 16 (PT, NV) Överblickssökning 2006-2007: 5 artiklar (PT, NV)
<i>Söderköping</i>	Sökord: Söderköping* (kommun* avverk*) Period: 2009-2011 Antal artiklar: 5	
<i>Harbo</i>	Sökord: Harbo* (namn* or avverk*) Period: 2011 Antal artiklar: 4	Period: Jan 2011 Antal artiklar: 4 (SA)

Tabell 2. Tidningar som ingår i undersökningen

NSD	Norrländska socialdemokraten	NA	Nerikes Allehanda
NK	Norrbottenskuriren	SN	Södermanlands Nyheter
NV	Norra Västerbotten (Norrän)	NLT	Nya Ludvika Tidning
PT	Piteå-Tidningen	HN	Hallands Nyheter
DN	Dagens Nyheter	VF	Västerbottens Folkblad
HD	Helsingborgs Dagblad		
GP	Göteborgsposten		
SA	Sala Allehanda		
UNT	Upsala Nya Tidning		
VLT	Vestmanlands Läns Tidning		
NT	Norrköpings Tidningar		

4. Bakgrund

Skogarna man stred om i de fyra fallen bestod övervägande av äldre, gallrad tall- och granskog mellan 100-130 år. Två av områdena var glesbygdsskog med kilometeravstånd till bebyggelse, två låg alldeles intill tätorter. Skogen på Storön och vid Sörfligget beskrivs av markägarna uteslutande som produktionsskogar, medan de två kommunägda skogarna i södra Sverige beskrivs som en blandning av produktionsskog och rekreationsanpassad skog.

Valvträsk

Upprinnelsen till striden om skogen vid Sörfligget, ett berg ca 3 km från byn Valvträsk i Norrbotten, börjar kring 2001 då Sveaskog meddelar Valvträskborna att en avverkning om ca 35 ha ska bli av. Zara och Jonny Hallman samt övriga orsbor kände redan till att det fanns en avverkningsanmälan för området och en skogsbilväg hade två år tidigare dragits upp mot berget. Under år 2000 hade byborna emellertid fått veta att avverkningen skulle skjutas upp ett år. Detta i samband med att turistföretag och markägare i Valvträsk tillsammans med Hushållningssällskapet i Norrbotten börjat arbeta med ett EU-projekt om naturturism i Råne älvdal. När avverkningsplanen nu återupptogs fick Zara mandat att föra bybornas talan och gå vidare med protesterna. Det huvudsakliga målet för byborna var att få till ett stopp för avverkningen av skogen nedanför berget, som byborna ansåg var en viktig del av det socialt betydelsefulla skogsområdet på Sörfligget. Efter att ha skrivit flera brev till bolaget och efter att frågan fått stöd av Naturskyddsföreningen (SNF) (lokalt och på riksplanet) påbörjas förhandlingarna (*ju ZH 2012-06-07*).

Skogen runt berget Sörfligget hanterades till en början som en intern fråga, som diskuterades i möten mellan bolaget, orsbor och SNF. Dialogen hade pågått i drygt två år innan Sörfligget och Valvträsk på allvar hamnade på den mediala nyhetskartan i början av 2004. Vid den tidpunkten hade Sveaskog beslutat att gå vidare med den uppskjutna avverkningen, nu utifrån en modifierad plan om 30 ha. De möten som hitintills ägt rum mellan byborna och Sveaskog hade inte lett fram till någon samsyn om skogen runt Sörfligget. I och med detta bryts de direkta diskussionerna mellan bybor och Sveaskog och när skogsmaskinerna fraktas upp mot bergets fot övergår protesterna i aktion. Första dagen är paret Hallman och några av byborna på plats, dagarna därpå ansluter en grupp Fältbiologer för att visa sitt stöd och delta i aktionen. Från denna tid och framåt förflyttas diskussionen om skogen nästan helt över till medierna. Både press, tv och radio följer händelserna kring aktionen i skogen och förmedlar ståndpunkter från demonstranter, Sveaskog samt maskinförare fram till det att poliser bryter aktionen och avverkningen genomförs (*NK2004-02-06, NSD2004-02-06, HD2004-01-24s11, GP2004-01-24s12, HN2004-01-24, SN2004-01-24, GP 2004-01-27, DN2004-02-06, GP 2004-02-06s10*).

Storön

Sommaren 2006 stämplar Arjeplogs Allmänning 200 ha av sitt innehav av 1500 ha skog på Storön, Arjeplogs kommun, för slutavverkning. Protesterna mot avverkningarna på Storön börjar på hösten samma år, då allmänningens skogsförvaltare kontaktas av en man (T.O) som brukar jaga på ön (*vju KB 2012-07-27*). Denne hade upptäckt stämplingsmärken på träd ute på ön och ifrågasatte nu att skogen skulle kalhuggas med hänsyn till öns betydelse som rekreationsområde för boende runt Storavan (*Vju TO 2012-09-04*). I samma veva bjuder Allmänningen ut avverkningsrätter för den utstämplade skogen och SCA och Sveaskog köper ungefär hälften var (*vju KB 2012-07-27*). Vintern 2008 inleder bolagen ett samarbete för att bekosta och bygga en isväg ut till ön för timmertransporter (*vju RJ 2012-06-08*). Under tiden har fler personer engagerat sig i protesterna. Protestgruppen, företrädd av Tommy Olsson och Mats Hagner, professor i skoglig förnyring, väddar om att skogen ska plockhuggas enligt Hagners modell för kontinuitetsskogsbruk

(naturkultur), men frågan avslås vid Allmänningens stämma. I början av februari håller SCA och Allmänningen ett gemensamt informationsmöte ute på ön och därefter genomför SCA sin avverkning på Storön (NV 2008-02-13). Sveaskog beslutar i det läget att avvakta med avverkning för att först ta en dialog med protestgruppen och allmänningen (vju RJ 2012-06-08).

Vintern 2009 återkommer Sveaskog med besked om att avverkning ska bli av. Protestgruppen gör ett sista försök att stoppa kalhuggningen genom att hålla en dagsdemonstration ute på ön. Drygt en vecka senare genomför Sveaskog sin avverkning enligt överenskommelse med Allmänningen, med vissa justeringar i överenskommelse med bland annat Tommy Olsson (vju RJ 2012-06-08).

Söderköping

Ungefär ett år efter att SNF-medlemmen Mikael Burgman kritiserat Söderköpings kommun för en skogsröjning i Norrköpings tidningar hör han av sig till tidningen igen. Av en slump har han upptäckt att Södra skogsägarna, den entreprenör som kommunen anlitat för att sköta kommunens skogsbruk, börjat avverka ett skogsområde nära Söderköping (Högby). Anledningen till att han reagerar denna gång handlade dels om att man tagit ner gamla tallar som borde sparats av naturvårdsskäl, dels om att avverkningen skett inom ett rekreativområde i nära anslutning till bebyggelse utan att något samråd hållits (MBu2012-08-24). När han undersöker saken vidare upptäcker han också att det saknades politiska beslut för avverkningen. I egenskap av fritidspolitiker hade Burgman kontaktat oppositionsrådet i kommunfullmäktige. När de tillsammans tittade på den nya skogsplan som fanns för kommunens skogsbruk fann de två brister. Det ena var att den inte diskuterats i kommunfullmäktige, utan framtagits på tjänstemannanivå tillsammans med Södra skogsägarna. Det andra var att skogsbruksplanen inte innehöll några skötselplaner med särskild hänsyn till de tätortsnära skogarna i kommunen (MBu2012-08-24). Oppositionsrådet tog därefter upp frågan med tjänstemannen och kommunalrådet samt skrev en motion om behovet av en ny tätortsnära skogsbruksplan. Efter diskussion inom kommunen beslöt man att skjuta upp avverkningen och göra en ny skogsbruksplan (vju GA 2012-07-24).

Åtta månader senare står kommunens skogsbruk åter i fokus i tidningen. Två personer från lokala SNF respektive orienteringsklubben i Söderköping ifrågasätter att kommunen påbörjat en gallring intill ett motionsspår i Alboga, utanför Söderköping. Detta med hänsyn till vad som angetts om att kommunen skulle skjuta på avverkningar tills en ny skogsbruksplan tagits fram. Tjänstemannen på Tekniska kontoret berättar att kommunen följer den gamla planen tills beslut fattats om en ny, men förklarar också att det inte finns några planer för slutavverkning i området och att det pågående gallringsarbetet skjuts upp (NT 2010-12-04). Den 9 februari meddelas i en kort nyhetsartikel att kommunfullmäktige fattat beslut om att upprätta en ny skötselplan för stadsnära skog.

Harbo

Vintern 2011 skulle Sala Heby Energi Ab (Sheab) på uppdrag av markägaren Heby kommun avverka ca 3 ha skog i närheten av Harbo. Avverkningen hade tillstånd och följde den skogsbruksplan som kommunen upprättat (vju MW 2012-08-12). För Harbo-bon Anna Raud kom detta som en överraskning. Ungefär hälften av avverkningen hade slutförts när hon upptäckte skogsmaskinerna under en promenad vid skogen utanför bostadsområdet i Harbo. Efter att ha pratat med maskinförarna och fått dem att tillfälligt stoppa avverkningen ringde hon runt till politiker och tjänstemän på kommunen samt skogsförvaltaren SHEAB. En protestlista lades ut i samhället där ca 15 personer undertecknade sitt stöd mot avverkningen. En lokal kommunpolitiker uttalade också sitt stöd för protesten, men i stort var det en person som drev protesterna. Från första början var det två saker som Anna vände sig emot. Det första handlade om att få stopp på avverkningen i den skog hon beskriver som den enda skogen i samhället, en vacker promenadskog med motionsspår. Det andra var att avverkningen inte föregåtts av någon information till boende i området (vju 2012-07-13).

Under några veckor pågår sedan diskussioner och ett par möten: dels mellan Anna och kommunpolitiker samt Sheab's skogsskötselansvarige, dels mellan Anna och Skogsstyrelsen. Tre lokala/regionala tidningar (UNT, SA, VLT) följer händelserna från det att parterna träffas fram till att kommunen meddelar att man skjuter upp avverkningen och förbättrar rutinerna för information vid avverkning.

5. Resultat

Vad handlade konflikterna om?

De fyra konfliktfallen i studien skiljer sig på flera punkter, till exempel i fråga om hur länge konflikterna pågick, ägarskapet hos avverkaren, hur många aktörer som tog plats i diskussionerna samt i hur konflikterna löstes eller slutade. Samtidigt finns flera gemensamma nämnare. Problemställningarna i de fyra fallen liknar varandra i det att de utgår från två helt eller delvis olika uppfattningar och önskemål om hur ett specifikt skogsområde ska skötas. Även om några respondenter ifrågasätter de sociala argument som protestsidan använde sig av, så är samtliga respondenter eniga om att motsättningarna bottnade i ett socialt engagemang. I samtliga fall drevs protesterna, åtminstone inledningsvis, av personer som bodde nära - eller vistades mycket i de skogar som skulle avverkas. Avverkningsprotesterna stöddes i tre av fallen (Söderköping, Storön, Valvträsk) av personer - eller hela organisationer från miljörorelsen vilka också huvudsakligen argumenterade utifrån sociala värden. Även andra värden framhålls dock i artiklarna.

Sociala värden...

"Hur kan man säga till en person som står inför ett kalhygge att "allt kommer att bli bra, det kommer bara att ta tid"?...Vem ska värna de känslvärden som går förlorade?" (SA 2011-01-19).

Koch och Kennedys (1991, s332) definition av skogliga sociala värden gör ingen åtskillnad mellan fysiska och abstrakta värden; timmer, pappersmassa, rekreationsmöjligheter och biodiversitet är alla exempel på varor eller tjänster som har ett socialt värde. Den gemensamma nämnaren är att värdenas betydelse ska delas av flera människor i ett samhälle. På Skogsstyrelsens webbsida beskrivs däremot begreppet med en tydligare fokus på upplevelsevärden: "Skogar med höga sociala värden är de skogar som genom sina kvaliteter och genom sin geografiska belägenhet är viktiga för rekreation, friluftsliv eller turism". Denna tolkning ligger nära de beskrivningar av sociala värden som redovisas i tidningsartiklarna och som ofta används av respondenterna i intervjuerna. Ekonomin i skogsbruk, virkesproduktion mm framställs övervägande som ett separat värde av betydelse för enskilda skogsbruksaktörer eller för landets industri, samhällets gemensamma ekonomi. Men i argumentationen mot de som vill skydda skog av sociala skäl fasthåller flera aktörer att den sysselsättning som skogsbruket genererar också har en social betydelse. Det råder således ingen samstämmighet kring vad som utgör ett skogligt socialt värde.

I tidningsartiklarna framhålls vikten av att spara skog för sociala värden till stor del genom direkta citat, i första hand från de orsbor och civila personer som drev protesterna, men också från talespersoner från miljörorelsen. När den förstnämnda gruppen uttalar sig, samt när deras ståndpunkter förklaras och omformuleras av journalisterna bakom texterna, lyfts först och främst de specifika platsernas sociala betydelse fram, i förklaringar av den nära skogens olika former av rekreationsmöjligheter, som jakt, fiske, friluftsliv och promenadstråk. I flera uttalanden ges också mer sublima uttryck för de skogarnas sociala betydelse, där det som hotas av avverkningarna inte bara är konkreta aktiviteter utan en relation till den nära skogen (som den alltid har varit). "Det här är ju den enda skogen..." (SA 2011-01-10), "Vi vill behålla området i sin helhet" (NK 2004-01-22),

”Det finns redan elva hyggen på ön (...) Jag är ju bara en vanlig jeppe men jag känner med varje fiber i kroppen att nu får det vara nog” (PT 2006-10-28s11). Talespersonerna för byborna i Valvträsk använder uttrycket ”social biotop” om skogen de strider för (DN 2004-01-24), ett begrepp som återanvänds vid protesterna mot avverkningarna på Storön några år senare (PT 2009-01-13s10, PT 2009-01-20s4).

I Valvträsk och på Storön sökte protesterna stöd i den svenska FSC-certifieringen, när de riktade sina krav om social hänsyn mot skogsbolagen Sveaskog samt SCA (Storön). Vad FSC:s certifiering innebär och på vilket sätt social hänsyn beaktas av denna standard beskrivs ganska kortfattat i artiklarna, där läsaren får veta att ”kraven som ingår är bland annat naturhänsyn och sociala hänsyn” (NK 2004-01-27s5). Om SCAs uppfyllande av dessa kriterier får man ingen information i tidningarna, men både i Storönfallet och i Valvträskfallet framgår att Sveaskogs avverkningar genomfördes enligt godkänd FSC-standard. I Valvträskartiklarna förtydligas att det certifieringsföretag som granskat Sveaskogs avverkningsärendet inte funnit några brister i de samråd som hållits inför avverkningen (NK 2004-01-24, NSD 2004-01-27, GP 2004-01-27, NSD 2004-01-29).

I enstaka artiklar, bl. a i fallet med Storön och i Söderköping påpekas att de aktuella skogarna förutom de sociala värdena också innehar fina naturvärden i form av gamla träd (NT 2010-03-25), eller rikt djurliv (NV 2006-10-28). Flera av kommentarerna som rör naturvärden kommer dock från avverkningsaktörerna. ”Vi ser inga naturvårdsskäl att spara skogen” (PT 2006-10-28), ”Han menar att den skog som ska avverkas är produktionsskog och saknar naturvärden” (NK2004-01-24s5). Ibland syns uttalanden som ifrågasätter att argument om naturvärden och sociala värden blandas ihop: ”Under min tid i Fältbiologerna ägnade vi oss mycket åt att skydda rovfåglar. Det här är en helt annan fråga” (NK 2004-01-24s5). ”De kom hela tiden med nya argument, till exempel om höga naturvärden” (NSD 2004-01-29).

...ekonomiska värden...

”Avverkningen av de 30 ha produktionsskog börjar på torsdag eftermiddag” (NSD 2004-01-22), ”De trettio hektar skog som ska avverkas i Sörfligget ger cirka femtusen kubikmeter fint talltimmer...skogen är gödslad och gallrad sedan 70-talet och har sparats i syfte att bli prima förädlingsvirke till ett så högt värde som möjligt” (NSD 2004-01-23).

Det ekonomiska sättet att betrakta skog kommer ibland till uttryck redan i faktabeskrivningarna av den skog det strids om. Ekonomiska värdeförklaringar syns dock främst i uttalanden från avverkningsaktörernas sida, om än i varierande grad för de olika fallen. I en av artiklarna om Harbo förklarar en talesperson från kommunens avverkningsentreprenör att avverkningen inte i första hand gjorts för ekonomisk vinning (UNT 211-01-08). Mest plats har den ekonomiska diskussionen i artiklarna om de två fallen från Norrbotten. Fler skogsbruksintressenter träder fram i tidningarna och skogsbrukets värde belyses ur flera perspektiv; för skogsnäringen som helhet, från ett regionalt perspektiv och ur synpunkt från markägaren.

Markägarens perspektiv redovisas t ex genom att stilleståndskostnader respektive virkesvinster för den specifika avverkningen förklaras. ”Träden på de 30 ha som ska avverkas är enligt Sveaskog värda mellan en och två miljoner kronor” (DN 2004-01-24). Konsekvenserna av en avbruten avverkning vinklas också utifrån de inhyrda arbetarnas perspektiv: ”Det kostar (entreprenören) 1400 kronor i timmen att stå stilla med skördaren...” (DN 2004-01-24). Någon gång förtydligas att entreprenörerna kompenseras av skogsbolaget i dessa situationer (NK 2004-01-27s5).

FSC - Forest Stewardship Council

Kriterierna för den svenska FSC-standard innehåller bl a riktlinjer för hur den certifierade skogsägaren ska ta naturhänsyn och socialt ansvar i arbetet.

När Valvträskkonflikten utspelade sig fanns paragraf 4.3 i FSCs kriterier som uttrycker att rekreativvärden för lokalbefolkningen ska beaktas (Svensk FSC-standard, 2000).

I de kriterier som antogs 2010 (efter konflikten i Valvträsk och Storön) har denna punkt om lokala intressenter utvecklats, bl a med krav på samråd med beslutspåverkan samt definitioner av vilka som räknas som lokala intressenter (t ex föreningar, lokala utvecklingsgrupper och närboende (vid tätortsnära skogsbruk) (Svenska FSC 2010).

... eller socioekonomiska värden

”Vi ska inte bli ett stort Skansen. Om alla använder argumentet att vi ska avverka nån annanstans har vi inget skogsbruk kvar” (NK 2004-01-24s5).

Den motsatta hotbilden; där skogsbruket hotas av allmänhetens hänsynskrav återfinns bara i norrlandsfallen Storön och Valvträsk. Särskilt i de lokala tidningarna återkommer diskussionen om att skogsbruket också har en social betydelse för den norrländska skogsbygden. Kopplingen mellan naturskydd och minskad sysselsättning förs fram i några uttalanden från Sveaskog - ”Norrbotten ska inte bli ett stort Skansen” lyder ett återkommande citat (*DN 2004-01-24, HD 2004-01-24*) - men främst genom olika skogsentreprenörer som anlitas för avverkningen samt talespersoner för Skog-och träfacket. Det handlar om dyrbara arbetstillfällen för skogsnäringen och samhällena i Norrbotten. ”De här proffsaktivisterna slår undan fötterna på oss. Ger vi oss nu får vi ge oss framöver och då är det kört för skogsbruket i Norrbotten” (*NSD 2004-01-28s8*). Argumenten om skogsbrukets vikt för inlandets sysselsättning bemöts sällan i artiklarna. I två artiklar från Valvträskkonfliktens tidiga skede resonerar en turistföretagare respektive journalisten själv kring detta som en myt, eller en sanning som tillhör en annan tid. ”...utländska behov av skogsråvara styr. Likaså styr upphandlingsregler till fördel för stora entreprenörer som inte finns i småorterna” (*NSD 2002-03-02*) ”Fortfarande lever föreställningen kvar, trots att jobben försvunnit och avverkningsintäkterna beskattas på annan ort” (*DN 2002-09-21*).

Valvträskkonflikten är det enda av fallen där protestsidan, utöver de personligt sociala skälen också anför alternativa ekonomiska skäl till att inte (kal)hugga skog. När NSD i september 2003 publicerar en artikelserie om skogsbruket i Norrbotten berättar två lokala turistföretagare om svårigheterna att sälja naturupplevelser i ett skogslandskap som kalhuggs (*NSD 2003-09-23*). I ett reportage i DN ställs också frågan om naturturismen som en möjlighet att skapa nya typer av skogsjobb när den gamla sorten minskar (*DN 2002-09-21*). Under den tid som Valvträskkonflikten omskrivs som mest i tidningarna (jan-feb 2004) uttalar sig inga turistföretagare i texterna, men både i journalisternas konfliktbeskrivningar och i uttalanden av talespersoner från ortsbefolkningen framkommer att flera turistföretag utnyttjar området för sin utkomst (*NSD 2004-01-21, HD 2004-01-24, GP2004-01-24, GP 2004-01-27*).

Konflikternas drivkrafter

Konflikterna kring avverkningarna på Storön och i Valvträsk kan båda beskrivas som en intressekonflikt mellan önskemålet att spara skog för att bevara rekreativvärden och ett ekonomiskt intresse att slutavverka: På Storön fanns denna motsättning i första hand mellan ortsbor/personer som vistas på ön och markägaren Arjeplogs Allmänning, i andra hand mellan ortsbor och avverkningsaktörerna Sveaskog och SCA, vilka köpt avverkningsrätter av Allmänningen. Inom denna intressekonflikt framträder också en konflikt mellan två olika synsätt på hur skogsbrukspraktiken på Storön skulle skötas. När skogliga professorn Mats Hagner uttalar sitt stöd för protesterna i de lokala tidningarna förmedlas protestgruppens krav på plockhuggning istället för kalhuggning till kritik mot hela det etablerade skogsbruket (*PT 2008-01-31, PT 2009-01-13, NV 2008-02-05*). Genom att protesterna beskrivs röra avverkningsmetoderna och inte avverkningarna i sig är skogsbruksdiskussionen ett större tema i dessa artiklar.

Den primära frågan som konflikten i Valvträsk handlade om var huruvida den aktuella avverkningen skulle bli av eller ej och detta är också huvudspåret i artiklarna. Under de två dialogmöten som byborna höll med Sveaskog, i Valvträsk respektive Luleå, lades också två andra krav fram. Det ena var att Sveaskog skulle låta byborna få förvaltningsrätt till ett visst område runt berget; att byborna inom det området skulle få lägga fram förslag på hur skogen skulle brukas. Det andra kravet var att Sveaskog skulle arbeta fram en plan för hur skogsbruket i området skulle kunna skötas med hänsyn till sociala värden. En plan som Zara också ville se framtagen för Sveaskogs skogsbruk generellt (*Vju ZH 2012-06-07*). Bybornas krav från mötena nämns i några artiklar, ofta i uttalanden från Sveaskog (*NSD 2004-01-29s11, NK 2004-01-21, NK 2004-01-22, DN*

2004-01-21). Man får veta att bolaget uppfattade bybornas krav som orimliga, men någon utförlig sammanfattning av vad som hände i förhandlingsförsöken, diskussionerna och mötena kring dessa frågor ges dock ingenstans. Under de två veckor då aktionen på berget pågår presenteras däremot flera gånger uppgiften om ett nytt förhandlingserbjudande – ett ”domänreservat” som Sveaskog beslutat inrätta på berget i anslutning till avverkningsområdet (GP 2004-01-24, NSD 2004-01-21, DN 2004-01-24).

Respondenterna som medverkade i protesterna mot avverkningarna i Harbo och Söderköping upplever också att det var ett ekonomiskt synsätt man hade att kämpa mot. Motsättningarna kring de två kommunala avverkningarna i södra Sverige är dock svårare att beskriva som en typisk hugga- eller spara-konflikt, dels eftersom avverkningsaktörernas motstående intressen inte redovisas lika tydligt, dels för att motsättningarna också knyts till fler frågor runt i kring avverkningarna.

I den konflikt som ställs upp i artiklarna om Söderköpings kommuns skogsbruk har de enskilda avverkningarna en mer illustrerande roll. Protesterna riktar visserligen kritik mot att avverkningarna förstör rekreationsvärdena i skogen, men några skogsekonomiska intressen eller skyldigheter uttrycks aldrig som motargument i klartext. Diskussionen mellan de olika aktörerna (SNF och kommunen) handlar mindre om hur just dessa avverkningar ska hanteras och mer om hur hela kommunens skogsbruk ska se ut. Till skillnad från de övriga fallen presenteras denna konflikt inte lika tydligt uppdelad i två läger. Det polemiska upplägg som går att följa i artiklarna om Storön, Harbo och Valvträsk, med upprepade argument/motargument, är nedtonat och uttalanden från kommunens talespersoner ger redan i den först publicerade artikeln intryck av viss konsensus i frågan. ”Det har inte fattats några politiska beslut kring skogsbruksplanerna men det ska bli ändring på det nu”, ”Det har bara rullat på. Jag vet faktiskt inte varför vi aldrig diskuterat vilken typ av skog vi vill ha nära bebyggelse” (NT 2010-03-25). I diskussionen om kommunens tätortsnära skogsbruk ryms dock ytterligare en konflikt. Respondenterna från kommunen och SNF beskriver alla att de två avverkningarna och kommunens skogsbruksplan skapade en intensiv diskussion, också på politisk nivå mellan opposition och majoritet i kommunstyrelsen. Denna diskussion återges dock inte i tidningen.

I artiklarna om Harbo är det främst två frågor som bevakas och följs upp. Det ena är utfallet av protesterna mot den påbörjade avverkningen. Det andra är kritiken mot att avverkningen inte föregåtts av någon information till boende i området. När konflikten presenteras i tidningarna (UNT, SA och VLT) görs det tydligt att kritiken mot den bristande informationen riktas mot kommunen. Markägaren och avverkningsentreprenören delar på utrymmet som talespersoner för den enskilda avverkningen, men till skillnad från informationsfrågan ges inte frågan om avverkningen en lika tydlig ansvarspart. Platsen och protesternas eventuella resultat snarare än ansvaret för skogsbruket är det som syns driva berättelsen om konflikten framåt. Anna, som i princip ensam drev protesten hade också fler kritiska frågor som hon riktade mot kommunen som skogsägare, bl. a skogsbruksmetoderna i tätortsnära skogsbruk. Dessa tas inte upp.

Aktörernas roller i medierna – den onde, den gode, den fule

”Mitt intryck är att det handlar om ett onödigt maktspel. Jag är glad om skogen får stå kvar, men jag förstår samtidigt Sveaskog” säger en bybo, själv skogsägare, i en artikel om Valvträskkonflikten (NSD 2004-01-29s10).

Även om ordet konflikt konnoterar till en uppställning i två positioner, så behöver dessa positioner inte nödvändigtvis vara diametralt motsatta. Röster av icke renodlad för-eller-emot-karaktär är dock ovanliga i materialet. Också bland respondenterna framkommer en gemensam syn på mediernas konfliktskildring som en historia som gärna tecknas i svartvitt. Några påpekar dock att aktörerna själva bidrar till denna bild: ”Det blir ju som en ny match när konflikten hamnar i

tidningarna...” (vju HS 2012-08-13)...”...delvis beror det väl på att man försöker mejsla ut sina vassaste argument” (vju LÖ 2012-06-18). Den tvåsidiga konfliktuppställningen syns för samtliga fall när de beskrivs i tidningarna, men i något olika grad. Inom respektive sida av konflikten framträder ibland också flera typer av roller.

Den lilla kämpan

Några respondenter från avverkningsidan kommenterar att delar av rapporteringen präglades av en (stereotyp) dramaturgi som följer Davids kamp mot Goliat. Underifrån-perspektivet är inte svårt att läsa in i texterna i det att protesterna återkommande beskrivs som en kamp, en strid för något som annars bara rullar på. I de tre fall där protesterna helt eller åtminstone inledningsvis drevs av vanliga medborgare, orsbor, återfinns flera rubriker som sympatiserar med protestsidans perspektiv: ”Sörjer sågad skog” (NK 2004-01-24), ”Den sista vyn över orörda Sörfliget” (NSD 2004-01-22), ”Den enda skog vi har att promenera i” (UNT 2011-01-08). Främst framträder det dock i citaten, vilka överensstämmer med hur protestsidans respondenter upplevde situationen och förhandlingsläget. ”Det är inte ofta som orsbefolkningen i de här områdena protesterar mot avverkningar, det tas ju upp hyggen varje dag” (PT 2008-02-06).

”De som opponerar sig är en liten minoritet” (NSD 2004-01-29s11). ”Vi har varit runt i byarna och endast träffat på en person som varit negativ till den planerade avverkningen” (PT2008-02-12). Något som flera respondenter från avverkningsidan tar upp till kritik är att protestsidans identitet i tidningarna likställs med opinionen för hela samhällen. Det heter att ”orsbefolkningen”, eller ”byborna” protesterar. Hur många ska man vara för att få uttala sig som en större allmänhet? I Harbofallet används begreppet ”orsbor” bara inledningsvis i protestbeskrivningarna, medan det senare görs tydligt att en person ensam för striden. Bland artiklarna om Storönfallet blir protestgruppens styrka en egen konfliktfråga (i lokaltidningen), när Allmänningens styrelse ifrågasätter att protestlistans 300 namn verkligen är signerade av orsbor (PT2008-02-20, NV 2008-02-22). Bybornas antal diskuteras också i Valvträskfallet och i några tidningar publiceras resultatet av en SIFO-undersökning som Sveaskog beställt för att visa på att norrbotningarna i stort är emot aktionen (DN 2004-02-06, NK 2004-02-05).

Motsvarande frågor om markägarsidans enighet syns ingenstans i tidningarna, förutom i artiklarna om Söderköping, där en politisk splittring hintas angående frågan om kommunens skogsbruksinriktning. I övrigt får läsarna anta att markägarna står enade bakom talespersonerna. Till exempel i artiklarna om fallet Storön där styrelsemedlemmar i Arjeplogs allmänning uttalar sig mot protesterna för räkning av ca 1000 delägare. I intervjuerna ger flera respondenter en mer komplicerad bild av avverkningsaktörerna. ”Hade ni några med er på protestsidan som också var skogsägare?” ”Jo, men det var ju skogsägare också, det var ju delägare i allmänningen som höll med oss i protesten mot att det skulle va kalhyggen på ön”(Vju 2012-09-05). Interna konflikter förekom även i fallet Storön: Efter att SCA genomfört sin del av avverkningarna på Storön fortsatte protestsidan att föra parallella diskussioner med Allmänningen och Sveaskog. Från Allmänningens och även SCAs sida kände man viss irritation över att personal från Sveaskog inledde interna förhandlingar med protestgruppens talesperson. ”... Att Sveaskog agerade så - dom tog ju ett steg ut från skogsgemenskapen. Där hade vi tänkt träffas med bolagen och prata ihop oss och så går dom och diskuterar med protestgruppen” (vju KB 2012-06-27). Även inom Sveaskog fanns meningsskiljaktigheter kring beslutet att ta nytt samråd om Storön, berättar en talesperson för bolaget. ”Det fanns de som ansåg att ”det här tar resurser och tid”, som sa att” vi riskerar en irriterad relation med en affärspartner” (vju 2012-06-14).

Proffsaktivisterna

”Bolaget är miljöcertifierat och det innebär vissa skyldigheter gentemot lokalbefolkningen” (NK 2004-01-27 s5). På protesternas sida stod inte bara orsbor som talespersoner, utan också miljörelser, politiker och i ett fall en forskare. Även om dessa stod upp för orsbornas fråga så

syns de i en något mer sak-kritisk roll i artiklarna. Medan orsborna främst framför känslor för sin skog och önskemål- att slippa kalhugning eller avverkning - får forskaren, SNF-eller Fältbiologerna ge tyngd till varför, med hjälp av vetenskapliga eller politiska- och juridiska insikter, genom att frågan ställs i förhållande till skogsvårdslagen (DN 2004-01-29) och den skogsbruksstandard (FSC) som Sveaskog är ansluten till (NK 2004-01-23, NK 2004-01-24, DN 2004-01-29).

Både SNF och Fältbiologerna uttrycker vid olika tillfällen att man intresserade sig för Valvträskfrågan både för bybornas skull och för att man såg ett tillfälle att pröva FSCs paragraf om social hänsyn i skarpt läge (DN 2004-03-28, VJU LN 2012-06-13). Även talespersonerna från orsborna (Harbo, Storön, Valvträsk) berättar att de satte sig mycket noga in i skogsbruksfrågorna när de gick in för att driva protesterna. Trots det är det få gånger dessa syns uttala sig om FSC-certifiering eller alternativa skogsbruksmetoder.

Under den tid som tidningarna bevakar Valvträskkonflikten som tätast, när aktionen pågår, får både Fältbiologerna och SNF en stor del av protestsidans utrymme, men syns inte enbart som den part som utdelar kritik. Sveaskogs kritik mot SNF, vilka dock inte deltog i aktionen (förutom Zara, som är medlem), följs som en separat konflikt i några artiklar- där SNF som part i FSC¹ anklagas av Sveaskog för att gå emot sina egna riktlinjer och för att stödja odemokratiska metoder (NK 2004-01-27, NK 2004-01-28). De inledande rubrikerna som talar om bybornas protester byts mot slutet alltmer ut mot att handla om "aktivisterna" och flera tidningar väljer att låta ungefär samma bild på en ung skäggig fältbiologkille i luva som förs bort av polismän illustrera slutet på historien (NSD 2004-02-06, DN2004-02-06). Benämningen av Fältbiologerna som söderifrån inresta proffsaktivister syns främst i uttalanden från lokala politiker och skogsföretagare (i lokaltidningarna), men frågan om aktionen och det eventuellt olagliga i de civila olydnadsmetoder som bybor och Fältbiologer använde sig av får stor plats i samtliga tidningar. Något mer i de lokala tidningarna, genom att frågan om polisingripande följs under en längre tid i texterna: Har bolaget begärt polishjälp? Kommer polisträckning att ske? Polisen kan komma att ingripa. Men i de längre och mer utförliga texterna ryms också andra vinklar på aktionen. Operationen var nödvändig, förklarar en polisman efter insatsen, men ungdomarna var trevliga och nog måste man ha förståelse för att de gjorde lite motstånd. "Jag förstår varför ni kämpar - det är vacker terräng här" (NK 2004-02-06s5).

En annan David

I artiklarna om Valvträsk och till viss del Storön är bybor och orsbor inte ensamma i sin roll som de små kämparna. I synnerhet i Valvträskartiklarna, de som publiceras i de lokala tidningarna, har också skogsföretagare och maskinförare en liknande underdog-roll. Man får följa diskussionerna och tankegångarna hos maskinförarna och maskinägare när de sitter i baracken uppe på berget under det att protestaktionen hindrar dem att arbeta. Andra skogsföretagare från Norrbotten samt representanter från träfacket kommer också till tals när dessa håller en motdemonstration mot protestaktionen. Skogsarbetarna är oförstående inför protesterna och oroade över konsekvenserna. I deras uttalanden understöds Sveaskogs återkommande argument om avverkningens betydelse för framtida skogsjobb. De ger ett ansikte till den utsatta norrbottniska skogsnäring som flera menar står på spel om alla protesterar mot hyggen (NK2004-01-23, NK 2004-01-27, NK 2004-01-28, NSD 2004-01-27 s4-5, NSD 2004-01-28). I diskussionen blir de sociala kraven ytterligare ett hot till det som skapas där politiska krav på naturskydd begränsar skogsbrukets spelrum.

¹ Under den tid som konflikten pågick var SNF och Fältbiologerna fortfarande parter i FSC-samarbetet med skogsnäringen. FB lämnade Svenska FSC 2007, SNF gick ur styrelsen året därpå, men förblev medlem till 2010.

Felets bärare

”Rubrikerna i början om skövling..det var ganska dramatiskt beskrivet, när det i grunden var ordinarie verksamhet” (vju MW 2012-08-17). Eftersom den samlade kritik som framläggs först och främst pekar mot avverkningsaktörerna - kommunerna, bolagen, allmänningen - blir det också de som får representera det eventuellt ”felaktiga”. Förutom i fallet med Storön, där skurken inte bara är en aktör utan också en praktik.

Både kommunerna, allmänningen och SCA placeras i texterna som dem vars handlande ifrågasätts. Det statliga bolagets agerande närskådas dock mer än övrigas. Mest uppenbart kanske i fallet Storön där fler avverkningsaktörer delade på rollen som skogsbruksaktör. I de icke-lokala tidningar som skriver om Storöns två kritiserade avverkningar framträder Sveaskog som huvudmål för protester och kritik, medan markägaren Arjeplogs allmänning omnämns kort. Det andra bolaget- SCA - som också köpt avverkningsrätt och var den första avverka uttalar sig inte i någon av de undersökta tidningarna. Sveaskogs agerande har stort utrymme även i de lokala tidningarna, men dessa följer konflikten under en längre tid och där framkommer efterhand en förändrad rollbeskrivning: genom att Sveaskogs talespersoner gång på gång upprepar att Allmänningen fattat beslutet om avverkningsformen. I artiklarna om Valvträsk där bolaget ensamt agerade markägare, den aktör som beslutat om avverkning, är det snarare tonen och mängden av kritik som framställer bolaget som boven i dramat. Den kritik som bybor, SNF, Fältbiologer och politiker för fram emot Sveaskogs agerande står sällan oemotsagd i artiklarna, men präglar texterna genom att de konsekvent upprepas. Sveaskogs maktposition framhålls ibland i journalisternas ord som ”skogsbolagsjätten” eller den ”statliga bolagsjätten” (HD 2004-01-24), GP 2004-01-24). Ibland, ofta när SNF uttalar sig, lyfts dock kritiken också till bolagets ägare – staten (DN 2004-01-29). Vid jämförelse av hur konflikterna presenteras i rubriker, underrubriker eller ingresser så är det dock närmast dött lopp mellan den typ som bär kritik mot bolaget (”Skamligt Sveaskog” (NSD 2004-01-23)) och den typ som visar på sympati med dem (”Aktionen på Sörfligget har kostat Sveaskog 300 000 kronor” (NSD 2004-02-08)). Sveaskogs skurkaktighet i texterna tonas också ner i slutfasen av konflikten parallellt med diskussionen om polisens ingripande mot ”aktivisterna”.

Hur uppfattade aktörerna mediernas roll?

De inledande kontakterna med medierna skedde i samtliga fall genom att de personer som drev protesterna kontaktade en eller flera lokala tidningar. När de påbörjade diskussionerna kommit på pränt i tidningen beskriver man det som att tidningarna själva fick en mer pådrivande roll. Respondenter från båda sidor berättar också hur man kontaktat journalister eller redaktörer för att försöka få dem att undersöka vissa aspekter som man saknat, eller för att ifrågasätta publicerade texter. Majoriteten av respondenterna upplevde den samlade tidningsrapporteringen som ganska balanserad och korrekt, även om samtliga också tar upp flera exempel på motsatsen: vinkling till någons fördel, missad eller otillräcklig information. Från båda sidor i konflikterna anmärker respondenter på att tidningarna lade stort fokus på utspelen kring aktörerna, medan man ibland saknade de större frågorna om ansvar och konsekvenser kring skogsbruk, skogsbruksmetoder och social hänsyn.

Lost in translation

I intervjuerna uttrycker tre respondenter från protestsidan att de hade svårigheter med att få fram sina argument mot avverkning i tidningarna. Man upplevde bitvis att medierna var mer intresserade av personerna och kampen än frågorna. ”Det nämndes bara att det fanns sociala värden och att jag var den som protesterade, som att ” är det här nåt att bråka om?” Det var ingen som tog upp det här med att de(kommunens skogsförvaltare) inte hade nån policy om sociala värden. Vad jag hade velat se undersökt är vad kommunen har för ansvar för sociala värden, även om de lämnar ut på entreprenad” (Vju 2012-07-13). ”Vi blev intervjuade i två veckors tid, varje dag.

Och vi sa samma sak. Ibland sa jag: skriv nu det här om FSC 4.3. Men det kom aldrig på pränt” (Vju JH 20120607). ”Medierna missade vår synpunkt om att det vi stred för - skogens sociala värden - var i ett större sammanhang. Nu blev det som att det var vår egen sak bara(...)Ja, för vårt budskap var ju att andra byar skulle kunna få göra så här också, att få skydda en skog som dom ville ha kvar, för jakt och rekreation och vad det nu kan vara” (Vju ZH 2012-06-07). Även en person från markägarsidan beklagar att den mediala diskussionen inte förmådde lyfta de stora frågorna ur striderna. ”Hur ska man tillgodose det rörliga friluftslivet och det sociala behovet av skogen? Den debatten är knappt inledd. Även i fallet med Valvträsk så blev det aldrig så att de här frågorna togs upp på ett bra sätt i debatten” (vju2012-06-18).

Från båda sidor nämns mediernas förenkling som ett problem. En person tar som exempel upp information om vetenskap - viss information, även om den inte är felaktigt återgiven blir otillräcklig när den sammanfattas. ”När en forskare kommer med uppgifter som är främmande för dem - i det här fallet om plockhuggning - så är det kanske svårt omfamna allt om de diametralt motsatta åsikterna. Man kan ju hänvisa till vetenskapliga rapporter, som en forskare gör, men pressen läser ju inte såna rapporter, så budskapet blir lätt ytligt (...) Det är lättare när någon i tidningen säger ”det som alla redan vet”. Medan jag säger det som folk i allmänhet inte vet...” (vju MH 2012-06-12).

Från markägarsidan handlar fler kommentarer om överdriven vinkling, än om svårigheten att få fram sina argument. ”De var ju mycket på individens sida. Sen när Skogsstyrelsens synpunkter kom fram och det inte var några fel (på avverkningen) som begåtts så blev det ju inte lika stora rubriker” (vju MW 2012-08-17). En talesperson som arbetade med Sveaskogs avverkning vid Storön upplevde dock att det tog tid att få igenom informationen om att bolaget i det fallet inte var den som beslutat om avverkningsmetoden. Detta gjorde att mycket fokus hamnade på dem som avverkningsaktör, fastän kravet om plockhuggning som protesterna förde fram egentligen var en fråga mellan ortsbor och markägaren Arjeplogs Allmänning (Vju LA 2012-06-14). En åsikt som förövrigt får visst medhåll av talespersoner från protestsidan. Flera markägarrespondenter ifrågasätter också att protestgrupperna presenteras som ”ortsbefolkning” eller ”allmänheten”, vilket man menar gav en onyanserad bild av opinionsläget kring frågorna. En person som arbetade med avverkningen i Valvträsk påpekar att det var märkligt att äganderättsfrågan inte kom fram tydligare och visar på ett exempel som väckte irritation: I en summerande artikel som DN publicerade kort efter avverkningen ställer journalisten frågan ”skulle ni protesterat också om det var en privatperson från orten som ägde skogen?” ”Absolut inte” är svaret som avslutar artikeln (DN 2004-03-28).

Taktiskt nyttjande av media

”Det blev ju som en ny match när det blev media av det..och då handlade det om att vinna förtroende. Vi jobbade ju mycket på att visa kartan – att den här skogen har vi planerat att avverka, det här stora området sparar vi. Det var både ett sätt att vara trovärdiga i media, men också en utsträckt hand” (vju HS 2012-08-13).

Flera respondenter beskriver mediernas roll som viktig, och pekar både på den egna möjligheten att få ut sitt budskap och för debatten som helhet. Men några talar också om det snåriga i att kommunicera en fråga via medierna. Från båda sidor lyfter man fram exempel på skickliga medieutspel som man genomskådat hos motparten, men varit tvungna att förhålla sig till. ”Hagner, professorn från SLU, såg ju det här som en möjlighet att driva frågan om kontinuitetsskogsbruk. Vi hade samtal med honom och han visste att vi inte hade möjlighet påverka beslutet om avverkningsformen, men det brydde han sig inte om. Det är ju mer medialt tacksamt att kritisera ett statligt bolag än om du bråkar med en allmänning” (vju LA 2012-06-14). I Valvträskartiklarna anklagar både Sveaskog och SNF varandra för att den andre parten utnyttjar den mediala uppmärksamheten kring konflikten. Sveaskog menar att SNF utnyttjar tillfället till att driva allmän

anti-skogsbrukskampanj. SNF menar i sin tur att Sveaskog utnyttjar utspelen mot dem för att flytta fokus från bybornas krav om sociala hänsyn (NK 2004-01-27, 28, NSD 2004-01-28).

Talespersonerna för protesten i Valvträsk lyfter fram ett annat exempel i hur Sveaskog i samband med avverkningen gick ut i tidningarna med nyheten att de skulle avsätta ett domänreservat i närheten av avverkningsplatsen (ex NSD 2004-01-21, DN 2004-01-24, NK 2004-01-27). ”Den skogen var ju impedimentmark, sådan som ändå inte skulle gå avverka. Men dom gick ut med kartan och sa ”all den här skogen har vi gett till Valvträskborna, men dom är ändå inte nöjda”...Det var en lurig sak, som vi inte kunde försvara på nåt vettigt vis” (vju ZH2012-06-07).

I samtal om hur aktörerna tänker generellt kring mediekontakter inför konfliktsituationer är några inne på spåret att det kan vara en strategi att utesluta media som kommunikationsmedel i vissa situationer. Två talespersoner från avverkningsidan beskriver tidigare konfliktsituationer där man övervägt om man ska vara den som väcker frågan för medierna, eller om man ska försöka lösa situationen internt. En talesperson från Fältbiologerna kommenterar att mediebevakning av en avverkningsprotest i sig inte alltid hjälper de som protesterar: ”Jag tror att dom man lättast kan nå via medierna - det är såna som redan är inne på att man inte ska avverka om det finns protester. Dom som redan är skeptiska tycker nog att vi är aktivister som inte ska lägga oss i. Dom kan nog bli mer negativt inställda när sånt här uppmärksammas i medierna. Just därför är vi idag mer noggranna med att diskutera om och hur vi ska kontakta medierna inför en aktion. Samtidigt kan miljörelsen genom media få möjlighet att ge sin syn på saken, och ge en motbild till skogsbolagen som ju har helt andra resurser för att genom egna kanaler föra ut sitt budskap” (vju LN 2012-06-13).

Medial påverkan

Några respondenter tror att tidningarnas uppmärksamhet på konflikterna hjälpte till att skapa viss press på avverkningsaktörerna. Talespersoner från de kommunala markägarna respektive Sveaskog medger att tidningsdebatten bidrog till att man tog till sig kritiken och försökte göra ett extra bra jobb. Bara en respondent från markägarsidan (kommunal markägare) medger dock att uppmärksamheten i sig påverkade handlingssättet i det aktuella fallet. Däremot är så gott som samtliga inne på att mediebevakningen haft en långsiktig effekt på diskussionen om konflikter kring sociala värden. Flera respondenter resonerar också kring att erfarenheterna från den mediala uppmärksamheten påverkat konfliktarbetet i efterföljande, liknande situationer. Till exempel vad gäller offentliggöranden av samråd och möten. När konflikter blir mediala, blir samråden, utöver en möjlighet att komma överens, också ett slags kvitto för deltagarnas trovärdighet, vare sig de är ett bolag eller en miljöorganisation. ”Det var vår erfarenhet från en tidigare konflikt i Valvträsk att...ja, på Storön var det ju inte vårt avverkningsbeslut, men vi tyckte nu i alla fall att det alltid är värt att ta en dialog. Inte minst för framtida förtroendet”(...)”När vi har informationsmöten når vi ju inte så många. Då kan det ibland vara en bra lösning att kontakta medierna och på så vis nå ut till en bredare grupp och berätta att ”nu har vi haft den här frågan uppe, vi har agerat på det och det sättet och haft dialog och nu kommer vi att avverka på det här sättet” (vju LA 2012-06-14).”När det dykt upp diskussioner i stil med att ”ska vi ockupera den här skogen?” så är nu den generella linjen att vi gör det i de fall där vi varit med under hela processen. Där vi varit med på möten och har dokumentation att falla tillbaka på. En ockupation är ju civil olydnad och innebär att vi går över gränser, men då kan vi argumentera för varför vi gör det” (Vju LN2012-06-13). ”Det vi lärde oss av det här var att se till att snabbt ha möten. Så gör vi idag. Vi har haft ett par liknande exempel där vi kallat till stormöte, då det visar sig att det finns väldigt många uppfattningar och åsikter om planerna. I och med det är också frågan om ”byn tycker” utagerad” (Vju HS 2012-08-13).

Negativa effekter av mediebevakning?

Från protestsidan nämner flera respondenter att de hoppades att medieuppmärksamheten skulle hjälpa till att väcka stöd för frågan, lokalt och i samhället i stort. När man resonerar om varför

stödet från ortsbefolkning eller andra lokala aktörer var så olika handlar kommentarerna mycket om samhällsklimatet eller relationerna på orten - "Folk har väl inte tid att engagera sig", "Det är ett slutet samhälle". "Många som äger skog häruppe är från den gamla sidan, dom tar ju av sig mössan när dom träffar en kronojägare än idag. Det är lite sån mentalitet häruppe, man sätter sig inte upp mot så stora drakar". Både i Storönfallet och Valvträskfallet nämner man hur stödet från orten svängde, där privatpersoner eller föreningar som först sagt sig vilja skriva under på en protestlista gjorde kovändningar och plötsligt avstod från att delta. I samtalen om protesternas olika uppslutning spekulerar en person vidare i om mediebevakningen också kan ha gjort det svårare för människor att öppna ta ställning i konflikten. "För vissa hade det kanske varit lättare att protestera om det inte varit medialt. Att folk blir skrajade, det är ju koloniala mönster en ser..folk är rädda för att bli av med jakträtter och så vidare" (Vju LN 2012-06-13).

Detsamma skulle kunna gälla för den omvända situationen – att någon stöder en avverkning men inte vill gå ut med detta av rädsla för att sticka ut som den enda i samhället som tycker annorlunda. Problematiken med rädsla och beroenderelationer i konflikter är dock inget framträdande tema i artiklarna. Under tiden som konflikten pågick på Sörfligget skrev några tidningar om ett mordhot som riktats mot en av protestsidans talespersoner. Händelsen togs främst upp i notiser, men i ett reportage i DN får en bild av hotbrevet och dess innehåll - en gevärspatron - illustrera artikeln om konflikten.

Hur förklaras slutet på striden?

Försöken till förklaringar varför konflikterna slutade som de gjorde är flera, både i de ledtrådar som hittas i de samlade artiklarna och i intervjuerna. Avverkningarna på Storön och i Valvträsk genomfördes i stort enligt planerna, dock med vissa justeringar i form av att man lämnade vissa trädgrupper. Protestsidornas talespersoner godtog dock aldrig eftergifterna som verkliga kompromisser. Avverkningen på Sörfligget beskriver man som ett mediahygge: "Dom sparade 100 träd per hektar, det är ganska mycket. Det var nån här i byn som sa att det syns ju nästan inte..Men dom träden är borta nu. Dom tog dom nåt år senare" (vju JH2012-06-07).

I de två fallen där kommuner ägde skogen medgavs brister i samråd och information, och resultatet blev att avverkningsplanerna sköts upp på obestämd tid. Personen som drev protesterna mot avverkningen i Harbo beskriver också detta som en kortsiktig seger, eftersom flera av de frågor hon drev, t ex skogsbruksmetoderna, aldrig togs upp på allvar. I fallet Söderköping gav kommunen som markägare helt med sig och erkände kraven från protestsidorna som inte bara giltiga utan viktiga, i det att man beslöt införa en ny plan för skogsbruket nära tätorter. När intervjuerna gjordes var denna plan ännu inte färdig, men att skogen står kvar beskriver båda talespersonerna från kommunen som ett positivt utfall. "I dagsläget är det lite död mans hand över skogen. Vi rör den inte. Skulle vi tvingas avverka så ska i princip alla berörda skriva på..SNF, boende och länsstyrelsen"(vju MBo 2012-08-01).

Rätt i sak och rätt sak på sin plats

Samtliga av de avverkningar som genomfördes, helt eller delvis, i de fyra fallen beskrivs både i tidningarna och av respondenterna som godkända avverkningsplaner. På papperet hade varken myndigheter eller miljöcertifieringskontrollanter något att anmärka och i samtliga fall lutar sig alla markägarrespondenter mot vissheten att man hade rätten på sin sida.

Förklaringar ges också i beskrivningar av platsernas karaktär. I argumentationsdragkampen mellan ekonomi, jobb och rekreationsvärden väger man också in var skogarna ligger. Produktionsbehovet betonas starkare i glesbygdsskogen i norr, rekreationsbehovet erkänns snabbare i de södra samhällsnära skogarna. Att skogarna på Storön och vid Sörfligget var ämnade

för skogsbruk framförs i tidningarna både som åsikter och fakta: ”Skogen är mogen för avverkning. Allt är planerat” (NK 2004-01-23).”Avverkningen av de 30 ha produktionsskog börjar på torsdag eftermiddag” (NSD 2004-01-22).

Protesternas verkan

I de olika fallen stöddes protesterna i olika grad av ortsbor, eller miljöorganisationer. Även om alla intervjuade aktörer ser en seger, eller åtminstone vinst i att frågorna om social hänsyn togs upp till debatt säger flera att det hade behövts ett starkare stöd för att vinna mot det man beskriver som ”mammon” eller en övermäktig motpart. Två respondenter från ortsbornas sida beskriver att de upplevde att vissa tidningar lät sig styras av de mer medievana eller resursstarka motaktörerna. Tre av fyra ortstalespersoner anser att medierna missade att ta upp viktiga synpunkter, eller förenklade information som man ansåg viktig för frågans förståelse.

Söderköpingfallet är den enda konflikt där respondenterna är eniga om att tidningarnas uppmärksamhet hade en stor betydelse för hur konflikten föll ut. Det fallet hade dock ett något annorlunda utgångsläge i hur konfliktn frågan hanterades. I artiklarna om avverkningarna i Söderköping uttalar sig Mikael Burgman som talesperson för en lokal SNF-grupp, men han presenteras också som fritidspolitiker inom oppositionen i kommunen (NT 2010-03-25). Det var i egenskap av denna roll som Burgman började undersöka vad det fanns för planeringsunderlag bakom avverkningen (vju MB2012-08-24). Det var också på så vis som avverkningen började diskuteras på kommunhuset (vju GA 2012-07-24). När frågan också hamnade i den lokala tidningen blev frågan, som en av respondenterna uttrycker det, ”omöjlig att sopa under mattan”.

6. Att avverka eller inte avverka?

Närstudier eller helhetsgrepp?

”Det tycks ha blivit antingen eller – att hugga eller ej. Men det går att hitta lösningar så att båda parter blir nöjda” (NSD 2004-01-28 s9). Miljöpartiets dåvarande språkrör kommenterar det låsta läget i konflikten i Valvträsk.

Skogsutnyttjandet - hur det ser ut, vilka problem och möjligheter det har – kan sägas vara ett genomgående tema för alla fall. På vilken nivå frågorna diskuteras varierar. Skogsbruksdiskussionen har större plats i artiklarna om Storön och Söderköping, genom att protesterna beskrivs röra skogsbrukets metoder eller inriktning och inte avverkningarna i sig. I de samlade skildringarna av konflikternas utveckling är det dock en särskild fråga som driver handlingen. Ska protestsidan vinna och skogen skyddas, eller kommer skogen att huggas? I Valvträsk var själva kärnfrågan visserligen en ren hugga-eller-sparakonflikt, men i de tidiga förhandlingarna ingick även där en diskussion som handlade om att byborna ville komma överens med bolaghet om ett område där skogsskötsel, inkluderande ett skonsamt virkesuttag, gemensamt skulle planeras.

Att den händelseorienterade texten dominerar artikelsamlingen om konflikterna följer den medielogik som beskrivs av bl. a Jarlbro (2001). Utan koppling till en konkret händelse eller aktör blir miljöfrågor sällan en nyhet. Det är heller inte svårt att föreställa sig praktiska anledningar. När en nyhetsredaktion uppmärksammas på en pågående konflikt finns kanske inte alltid samma tid, resurser och utrymme för de djupa spaningarna. Direktrapportering från konfliktens händelsecentrum är viktig, t ex för att den ger viss insyn i konflikthanteringen, men kanske i

synnerhet för att den kan väcka debatt och på så vis hjälper till att lyfta frågor om skogens resursutnyttjande, vilka annars kanske inte har så stort utrymme i vanliga dagstidningar.

Med en alltför händelsefokuserad, episodisk rapportering finns dock en risk, vilket också flera respondenter påpekar. Argument från båda sidor saknas inte, men ofta stannar diskussionen kring dessa bara i det enskilda sammanhanget. Frågor om konsekvenser och ansvar för en konflikt diskuteras mest för de enskilda aktörer som deltar. Vad händer i ett större perspektiv? Vad blir konsekvenserna när uppdelningen av sociala värden och ekonomiska värden ställs upp som oförenliga? I de norrländska lokaltidningarna hittas inledande diskussioner om detta på regional nivå. I porträtteringen av norrländska skogsentreprenörer och turistföretag syns en annan uppdelning, där sociala och ekonomiska betydelse hålls ihop.

Även om de är mindre vanliga finns i artikelsamlingen exempel på den typ av artikel som dyker ner bland mängden av argument och försöker beskriva konflikterna utifrån en vidare synvinkel. Under hösten 2003 publicerade NSD en artikelserie på temat ”skogsbruk i Norrbotten” där skogspolitikens konsekvenser för naturvård och skogsjobb behandlas (2003-09-23, 2003-11-03). Artikelserien knyter löst an till Valvträskonflikten, som då fortfarande befann sig i dialogfas. I ett reportage i DN, efter Valvträskonflikten, gör frilansjournalisten Po Tidholm en analys av den splittring som finns kring den svenska skogen (2004-03-28). Denna typ av journalistisk text – som tar ett mer tematiskt grepp om konfliktfrågan – ställer dock höga krav. Dels för att de kräver mer utrymme och tid. För att kunna överblicka och problematisera skogsfrågor på ett korrekt sätt krävs också stor kunskap om ämnet hos skribenten.

Synen på sociala värden

”Ibland förstår man argument även om man inte håller med, men i det här fallet gjorde jag det inte. Det var gallrad skog som skogsbruk har skapat, låga naturvärden – urtypen för produktionsskog i Sverige (vju 2012-06-18).

Skogens sociala betydelse är knappast en ny upptäckt i människors samlade behovsbegrepp, men som värde eller argument verkar det svårt att enas kring. Lite kan man ändå ana en förskjutning i hur begreppet används och diskuteras i tidningarna med tiden. Om det är en förändring som följer av att begreppet mognar är svårt att veta. Parallellt med konflikterna pågår revideringsprocessen av FSC. Dessutom sker en policyutveckling av skogspolitikerna. 2008 gjordes ett tillägg i skogsvårdslagens portalparagraf om att hänsyn ska tas till allmänna intressen i skogen (SFS 2008:662). Även om flera faktorer anges för hur konflikterna föll ut - den lagliga rätten, protestuppbådets storlek, mediegenomslaget m.m. - syns det sociala argumentet ha haft mer tyngd i vissa fall.

I artiklarna om det äldsta fallet görs ett större nummer av att anledningen till protesterna är känslomässigt baserade. Det handlar inte om biologisk mångfald, utan om de sociala värden som skogen utgör (ex NK 2004-01-21, GP 2004-02-06). Om det görs i förvirring eller som taktik är svårt att säga, men även aktörer från avverkningsidan som uttalar sig i de två äldre fallen vänder ofta på frågan och försvarar avverkningen med att man kontrollerat att inga naturvärden hotas.

Hos avverkningsaktörerna märks också en skillnad i acceptans av sociala värde-argument, som är kopplad till skogarnas belägenhet och karaktär. I de senare fallen med de två tätortsnära avverkningarna (2009 resp. 2011) ifrågasätter markägarrespondenterna inte platsernas betydelse som viktiga rekreationsskogar, tvärtom säger de intervjuade att man hade intentioner att faktiskt åstadkomma ett socialt anpassat skogsbruk. Eller, i fallet Söderköping, att man fick det under konflikternas gång. Både i tidningarna och i intervjuer görs däremot anmärkningar kring det 3 km långa avståndet mellan byn Valvträsk och avverkningsområdet vid Sörfligget. Storöns avstånd från närliggande orter kommenteras inte, men däremot ifrågasätter man hur många som utnyttjade den

obebodda ön. Båda skogarna i Norrbotten definieras också som produktionsskogar, sedan en lång tid formade av skogsbruk.

I samtliga fall hänvisar protesterna till vikten av samråd med skogsbruksaktörerna. I Storön- och Valvträskfallet använder sig båda sidor av samrådet som argument för att hävda sin rätt - att påverka respektive besluta om avverkning. I båda fallen lyssnade bolaget på protestgrupperna, men valde ändå att avverka i stort efter de ursprungliga planerna. På vilket sätt ett samråd ska, eller kan fungera som inflytandemöjlighet för lokalbefolkningen undersöks i liten grad i artiklarna. Till viss del kanske detta kan förklaras av att praktiken för FSCs paragraf om social hänsyn var oklar även för inblandade aktörer under denna tid (från delar av miljörelsen anser man att denna luddighet kvarstår). Även i den mån den var oprövad så hade diskussionen om samråd som verktyg i sociala skogskonflikter kunnat få större plats.

Flera respondenter tror att debatterna efter protesterna förändrat läget för hur sociala frågor diskuteras idag. När intervjuerna kommer in på hur man ser på sociala värden i skogsbruket idag är det ändå tydligt att begreppets innebörd fortfarande tolkas olika. Liksom frågan om hur landets skogar ska se ut. En talesperson från Sveaskog ifrågasätter den bild av rekreationsskog som sätts i medierna, där kalhyggesbruk likställs med något som omöjliggör friluftsliv. ”Att sätta likhetstecken mellan sociala värden och skog utan hyggen, det är inte sant...vi nyttjar hyggen. De bästa bärställena kommer ofta därifrån. De pelarsalar vi går genom har ju varit hyggen” (vju HS 2012-08-13). Någon tror att synen på skogsbruk som en förstörande kraft handlar både om okunskap och om en mänsklig reaktion på den plötsliga förändring som sker när skog byts mot öppen mark. Två respondenter från de kommunala markägarna är inne på samma spår och diskuterar skillnaden mellan hur man ser på åker och skog. Båda kan beskrivas som en gröda, men det handlar om väldigt olika tidsperspektiv. ”Det långsiktiga glöms bort, för man lever här och nu” (vju2012-08-17). ”Kanske borde det delas in i två typer – riktig skog och trädplanteringar? För det är ju två olika saker” (vju MBo2012-08-01). En person tar upp som problem att det fortfarande är svårt att väga social hänsyn mot andra argument av mer faktamässig karaktär, som jobb, ekonomi eller biologisk mångfald. ”När det handlar om naturvärden finns ganska bra koll...vi har artdatabanken, nationalnyckeln, man kan diskutera utifrån olika parametrar som finns” (vju LÖ2012-06-18). Talespersonerna som stred för skogen utifrån begreppet om sociala värden är medvetna om det svåra i att argumentera känslomässigt, men man menar också att det måste få vara ett argument i sig: ”Skogen är betydelsefull för dom rödlistade lavarna och insekterna, men också för människor. Det är jätteviktigt att inte reducera frågan till att handla om några arter...för människan är också en art” (vju LN 2012-06-13).

Ägarskapet - starkare ekonomisk press på ett bolag?

I artiklarna om Valvträsk och Storön, där Sveaskog och Arjeplogs Allmänning framställs som huvudaktörer, är de ekonomiska argumenten många och framträdande. Skogsekonomin tyngd som argument ges också som förklaring till protesternas misslyckanden när protestsidornas talespersoner analyserar läget: ”Staten har samma avkastningskrav på Sveaskog som andra statliga bolag. Då blir det väldigt svårt att ta så stor hänsyn som man borde”, säger Mikael Karlsson, SNF, i en artikel i DN som tar upp statens ansvar i det miljömål som riksdagen satt upp (DN 2004-01-29). ”...I en sån här stor avverkning..dom kan inte ändra sig. Bolagschefer, dom sitter löst, det är därför dom har så bra fallskärmsavtal” (vju 2012-06-12).

Om det ekonomiska behovet av skog också kan väga tungt för de som axlar ansvaret är kanske en annan fråga. Samtidigt är det synd att avvägningarna mellan skogens ekonomiska resurser och dess sociala resurser i stort beskrivs som en privat dragkamp mellan markägare och (en liten)allmänhet i tidningarna. Eftersom protesterna kring de två kommunägda skogarna vann större eftergift kan man som läsare undra om skogsekonomin inte är lika viktig för kommunerna. Ekonomiska argument tas heller inte upp i artiklarna i samma grad när de kommunala markägarna

uttalar sig. I intervjuer med talespersoner från de två kommunerna håller dock samtliga respondenterna skogsekonomin som en viktig tillgång. Men två av tre respondenter tar själva upp behovet att kompromissa med produktionsbehovet. ”Vi måste ju hitta någon form av ekonomi för skattekollektivets bästa. Men det krävs en balansgång... som kommunen måste ta hänsyn till, där kanske kommunen ska vara en föregångare” (vju MBo 2012-08-01). ”Det finns ju olika intressen i en sån här skog. Entreprenören har ju ett ekonomiskt intresse. Sitter man i majoritet har man kanske intresse av att få ut pengar till kommunen. Men är man kommuninnevånare så vill man kanske ha skog som strövområde. Jag ser mig ju som företrädare för invånarna” (Vju GA2012-07-24). Också respondenterna från det statliga bolaget förklarar sig förstå och vilja jobba med de sociala frågorna i sitt arbete. Men respondenterna i dessa fall talar inte från samma position som de från kommunerna. När ansvarsfrågan för social hänsyn kommer på tal med en av bolagets talespersoner är svaret undanlidande. ”Det är en ägarfråga”.

Skillnader i aktörsframställningar

I grunden är konfliktinnehållet detsamma för samtliga fall, men ändå skiljer sig storyn mellan konflikterna. Den kritiska vinklingen har en annan ton i fallen med Sveaskog och framförallt ges den större spridning och utrymme. Särskilt tydligt blir det kanske i fallet med Storön, där Sveaskog delade avverkningsansvar, men fick större delen av rampljuset. I synnerhet i icke-lokal press - dagstidningar från övriga delar av landet - är det Sveaskogs förhållande till krav om social hänsyn och alternativa avverkningsmetoder som efterfrågas. Det andra bolaget i konflikten, SCA, diskuteras bara på de lokala insändarsidorna.

Att fallen där Sveaskog ingår omskrivs under så mycket längre tid och inte bara i lokala tidningar beror sannolikt också på att de konflikterna hade flera inslag som går att räkna till sådant som brukar ha allmänt nyhetsvärde: två tunga miljöorganisationer, en ockupation och polisningripande. I fallet Storön var kravet om plockhuggning också relativt ”nytt”. Konflikterna med kommunerna som markägare hade mindre protestuppstånd och innehöll mindre fysiska utspel. Att frågorna hanterades lokalt beror också på beslut av de inblandade. Men ändå kan man undra varför inte kritiken mot de två kommunernas utförande av avverkningar blir lika riksintressanta? Kanske beror det på maktfaktorn, som medierna har som ett uttalat och viktigt mål att granska. Enskilda kommuner äger inte i närheten av den skogsmark som det statliga bolaget. Men de delar i viss mån rollen som förvaltare av gemensamma skogsresurser. Vad man också delar är praktiken i skogsbrukspolitiken.

Ett problem med att aktörsagerandet görs till huvudproblem är detsamma som med övrig episodisk inramning – frågorna om konsekvenser och ansvar stannar i svarstolkningar som rör den enskilde aktören. Att förklara rätt och fel i skogsresursutnyttjandet på ett ställningstagande vis är förstås inte mediernas uppgift, men däremot att ge större möjlighet för läsaren att förstå i ett större sammanhang.

Litteratur:

Entman, Robert M, 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. Journal of communication, vol. 43, no 4.

Geertz, Clifford, 1973. The interpretation of cultures: selected essays. New York: Basic Books

Jarlbro, Gunilla 2001. Forskning om miljö och massmedier: en forskningsöversikt. Lund

Koch, NE och Kennedy, JJ, 1991. Multiple-use forestry for social values, Ambio nov 1991.

Naturvårdsverkets rapport 6470, 2011. Allemansrätten och dess framtid: utredning om allemansrätten. Stockholm: Naturvårdsverket.

Rydberg, Dan, 2001 Skogens sociala värden, Skogsstyrelsens rapport 8J, SUS 2001

Spelregler för press, radio, tv. Pressens samarbetsnämnd (utgivare) 15. uppl. Stockholm : TU, 2002

SOU 1995:37 Vårt dagliga blad- stöd till svensk dagspress. Stockholm: Allmänna förlaget

Strömbäck, Jesper 2000, Makt och medier: En bok om samspelet mellan medborgarna och de politiska makthavarna. Lund.

Strömbäck, Jesper 2004, Den medialiserade demokratin: Om journalistikens ideal, verklighet och makt. Kristianstad.

Svensk FSC-standard för certifiering av skogsbruk, Forest Stewardship Council A.C, 1996. Andra upplagan februari 2000.

Svenska FSC, 2010. Svensk skogsbruksstandard enligt FSC med SLIMF-indikatorer, V2-1 050510, Svenska FSC.

SFS 2008:662, Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Väliveronen, Esa, 1998. Medierna som arena för miljöpolitiken. Nordicom-Information 1-2/ 1998, 81-86.
http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/7_081_086.pdf

Westling, Ulrika, 2012. Utrymme för konflikt - Skogliga konflikter i svensk press 1990 -2011. Arbetsrapport, Future Forest, Umeå Universitet.

Appendix

<i>1. Tidningar/datum</i>	<i>Rubrik</i>
NK2004-02-06	<i>Polisen slog till mot aktivisterna</i>
NK 2004-02-05	<i>Läget helt låst</i>
NK 2004-01-28	<i>Nya slagord på Sörfligget</i>
NK 2004-01-27s5	<i>"Naturskyddsföreningen går emot sina egna riktlinjer"</i>
NK 2004-01-27s4	<i>Bägge sidor bidar sin tid</i>
NK2004-01-24	<i>Sörjer sågad skog</i>
NK 2004-01-23	<i>Kamp in i det sista</i>
NK 2004-01-22	<i>Delade meningar om Sörfligget</i>
NK 2004-01-21	<i>Avverkar trots protester</i>
NSD 2004-02-06	<i>Först föll aktivisterna och sedan föll skogen</i>
NSD 2004-01-29s11	<i>"Det här känns som en förolämpning"</i>
NSD 2004-01-29s10	<i>En timeout på Sörfligget</i>
NSD 2004-01-28s8	<i>Oväntad kontring</i>
NSD 2004-01-28s8	<i>"Konflikten är onödig"</i>
NSD 2004-01-27	<i>Ställningskrig i skogen</i>
NSD2004-01-23	<i>Sveaskog körde över byborna</i>
NSD 2004-01-22	<i>Den sista vyn över orörda Sörfligget</i>
NSD2004-01-21	<i>"Skamligt Sveaskog"</i>
NSD 2003-11-03	<i>"Urskogen måste bevaras"</i>
NSD2003-09-23	<i>"Snart finns det ingen skog kvar"</i>
NSD 2002-03-02	<i>"Sveaskog förstör"</i>
PT 2009-01-13	<i>Protestaktion mot avverkning på Storön</i>
PT 2008-02-20	<i>Arjeplogs allmänning ville inte ta emot protestlistor</i>
PT 2008-02-12	<i>Omdiskuterad avverkning på Storön ska genomföras</i>
PT2008-02-06	<i>Ortsborna tar strid mot kalavverkning</i>
PT2008-01-31	<i>Skogsprofessor sågar kalhyggesbruk</i>
PT 2006-10-28	<i>Planerad skogsavverkning väcker ilska</i>
NV 2008-02-22	<i>Protester mot kalhyggen</i>
NV 2008-02-13	<i>...och Storöns träd avverkas</i>
NV 2008-02-05	<i>Sågar kalhyggesbruk</i>
DN 2004-03-28	<i>Skogens framtid klyver landet</i>
DN2004-02-06	<i>Skogsaktivisterna på Sörfligget gav upp</i>
DN 2004-01-29	<i>Staten anklagas för omstridd avverkning</i>
DN 2004-01-24	<i>Byborna stoppade skogsmaskiner</i>
DN 2002-09-21	<i>Det sista berget</i>
NT 2010-12-04	<i>Vad är tätortsnära?</i>
NT 2010-03-25	<i>Kommunen får bakläxa för hygge</i>
	<i>Avverkningen skjuts upp</i>
NT 2011-02-09	<i>Stadsnära skog får egen skötselplan</i>
SA 2011-01-19	<i>Fortsatt avverkning i Harboskog får vänta</i>
SA 2011-01-10	<i>Hon fick avverkning vid elljusspår stoppad</i>

UNT 2011-01-08	<i>Avverkning upprör i Harbo</i>
HD2004-01-24	<i>Sveaskog avverkar trots protester</i>
GP2004-01-24	<i>Sveaskog avverkar trots protester</i>
GP 2004-01-27	<i>Avverkning i Valvträsk åter stoppad av aktivister</i>
GP 2004-02-06	<i>Polisen körde bort aktivister –avverkning av skogen i Valvträsk återupptogs</i>
HN2004-01-24	<i>Sveaskog stoppades igen</i>
SN2004-01-24	<i>Avverkning stoppades</i>

2. Intervjumanual

1. Kan du sammanfatta vad du minns av det som hände i samband med konflikten?
2. Vad hade du för roll?
3. Hade ni några möten med (berörda aktörer)?
 - varför/varför inte?
 - vilka närvarade? vad kom man fram till under mötet?
4. Vad handlade protesterna/motståndet om enligt dig?
5. Anser du att skogen ifråga hade – höga naturvärden/sociala värden?
6. Hur blev du kontaktad av tidningarna? Frågor om hur aktören uttalar sig i tidningen.
7. Följde du med i tidningarnas rapportering av det hela?
 - hur uppfattade du tidningarnas rapportering om konflikten?
8. Varför tror du att konflikten slutade som den gjorde?
9. Vilken betydelse tror du att tidningarnas rapportering hade för konfliktens lösning?
10. Anser du att medierna kunnat bidra med annan information eller vinkel?
 - på vilket sätt?
 - anser du att någon aktör saknades i mediernas skildring av konflikten?
 - kände du att era argument gick fram?
11. Om du fick vara med om processen en gång till: hur skulle du velat göra
12. Hur ofta hittas kompromisser? Kan du ge något exempel på liknande (avverknings)konflikt där samsyn har nåtts i samråd/där avverkningsplaner ändrats?
13. Har ni särskilda strategier för att möta olika typer av konflikter?

3. Personer i intervjustudien, befattning/roll vid konfliktperioden

Intervjudatum

Valvträsk

(HS) Herman Sundqvist, biträdande skogschef, Sveaskog	2012-08-13
(LÖ) Leif Öster, informationschef Sveaskog	2012-06-18
(LN) Linda Ellegard Nordström, Fältbiologerna	2012-06-13
(ZH) Zara Hallman, Ortsbo, talesperson för protesterna	2012-06-07
(JH) Jonny Hallman, Ortsbo, talesperson	2012-06-07

Storön

(LA) Linda Andersson, informationschef Sveaskog,	2012-06-14
(RJ) Roger Johansson, marknadschef, Sveaskog,	2012-08-06
(MH) Mats Hagner, talesperson för protesterna	2012-06-12
(TO) Tommy Olsson, talesperson för protesterna	2012-09-05
(KB) Kent Björk, skogsförvaltare Arjeplog Allmänning	2012-06-27

Söderköping

(MBu) Mikael Burgman, SNF Söderköping	2012-08-24
(MBo) Mikael Botvidsson, förvaltningschef Söderköping kommun	2012-08-01
(GA) Gerd Aronsson, oppositionsråd, Söderköping kommun	2012-07-24

Harbo

(MW) Marie Wilén, ordförande kommunstyrelsen, Heby kommun	2012-08-17
(AR) Anna Raud Jansson, ordsbo, talesperson för protesterna	2012-07-13